ئەدیب نادر

هێوری

نووسین لەسەر مەدارەکانی هەسارەیەکی تر

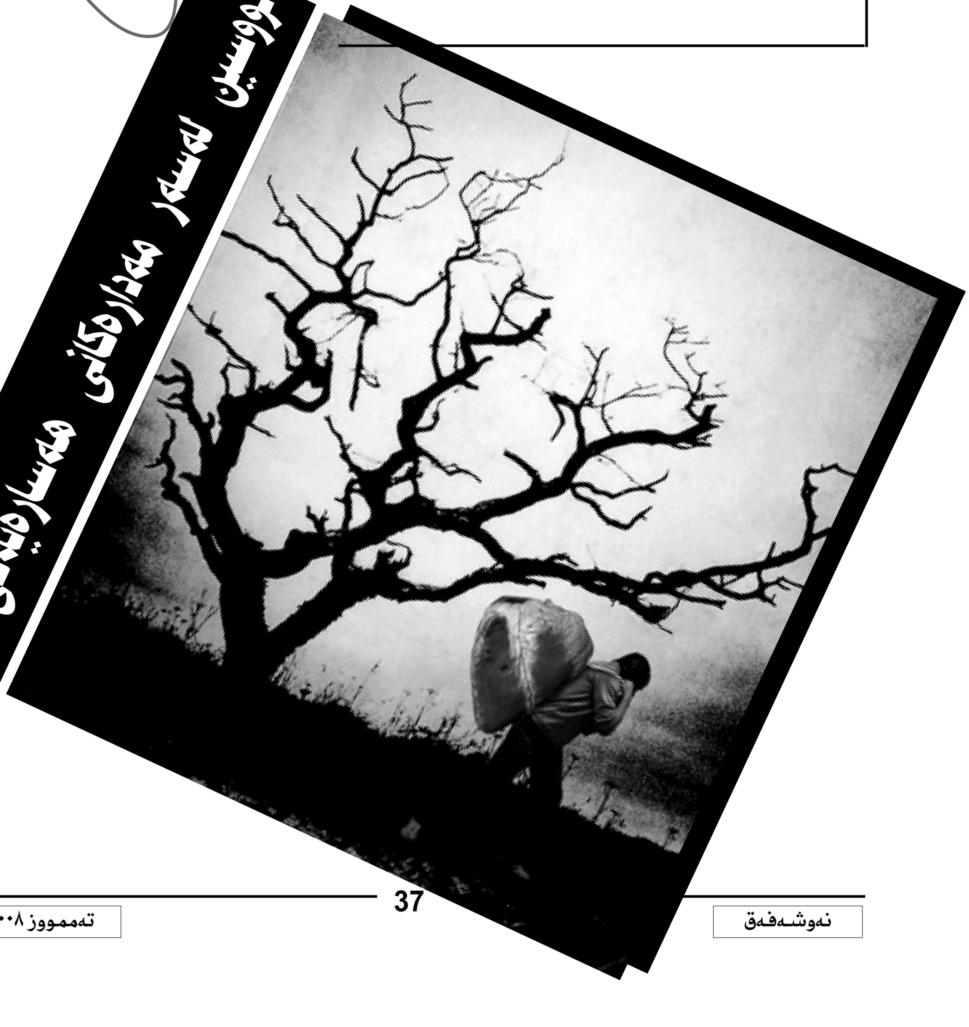

"ئەوەی کە ناتوانێت هیچ لە سێ هەزار ساڵ هەڵێنجێ
ئەوە لە دەستەوە بۆ دەم دەژیت.."

گۆتە

ڕنگە نووسین دەربارەی میلان کۆندێرا کارێکی بێ کێشەبەندیی و سانا نەبێت، چونکە بەر لە هەموو شتێک دەمانخاتە بەردەم شێوە نووسینێکەوە کە بەمانا ترادیسیۆنییەکەی مامەڵە لەگەڵ داهێناندا ناکات و لە دونیاکەیدا دەق دەکاتە ئاوێتەیەکی سەیرو عاجباتی لە واقیع و خەیاڵ و خەونە سەرومرەکانی مرۆڤ و بەش بەش کردنی دیارو ئاشکرای ئاسۆکانی ژیان و پەیوەندییە دنیاییەکانی. لە ئەزموونی ئەودا کردەی نووسین دەرچوونە یان بەزاندنی سەرجەم ڕێسا باوەکانە و لەپانتایی تێکستەکانیدا ئەوەی بەدی دەکرێت دەبێتە مایەی حەپەسان و وا لە وەرگر دەکات نەتوانێ بیئاخنێتە ئەو قاڵبەوە کە پێشوەخت پێی ڕاهاتووە. یەکێکی تریش لەو مەسەلە بایەخدارانەی کە خوێنەر بە ڕووبەری داهێنانەکانییەوە شەتەک دەدات ئەو پرسیارانەیە کە ئەو تەرحیان دەکات و تایبەتن بە خوێنەر، ئەو هاوبەشێتییە و ئەو ستایلە فرە جیاکار و دانسقەیەی کە بە گۆشەنیگای خۆی لە قاوغێکی ئیبداعیدا ئاشنای دەکات، ئەو پابەندییە سەرسامکەرە بەرجەستە دەکات کە تەنها شاکارەکان وەدی دەهێنن.

خوێندنەوەی کۆندێرا هەندێجار هەستی ئەوەدەرسکێنێت کە ئەم کەڵە نووسەرە پەیژەیەکی تازەی داهێناوە و شێوازێکی تەواو جیاوازی بۆ سەرکەوتن بەسەریدا دۆزیوەتەوە و ئەو شێوازە ئاساییە نییە کە ئێمەی خوێنەر بە جۆریکی میکانیکییانە ڕاهاتووین ئەنجامی بدەین، بۆ شرۆڤە کردنیشی وێناچێت دەربڕینێک شک بەرم کە لە گەشتەکاندا بە دونیای بێ تانوپۆی کۆندرێرا دا دەستگیرۆیی خوێنەر بکات، چونکە قەناعەتم تەنها بەوەیە کە ئەو ڕاڤەکارییە دەکەوێتە ئۆباڵی دەقەکان و هیچی تر.میلان کۆندێرا، کە لە ساڵی ١٩٢٩دا لە چیکۆسلۆڤاکیا لە دایکبووە و هەر لە ساڵی ١٩٧٥ یشەوە لە فەڕەنسادا سەقامگیرە، خاوەن شۆرەتێکی لە چاڵش بەدەر و بێسنوورە و چەندین ڕۆمانی بەناوبانگی هەیە، کە بۆ سەر زۆربەی زمانەکانی جیهان پەرچڤە کراون، لەوانە ڕۆمانەکانی: گاڵتە، عەشقە پێکەنیناوییەکان، ژیان لە شوێنێکی تردایە، ئاهەنگی ماڵئاوایی، کتێبی پێکەنین و لە بیرچوونەوە، نەمریی، ڕۆشنایی لە تاملبەدەری بوون، هێوری و.. لە شانۆنامەکانیشی: کلیلەکان، جاک و سەرورەکەی و.. هەروها لە نووسینە نافیکشنەکانیشی (نا داستانییەکانی): کتێبی هونەری ڕۆمان و کتێبی پەیمانە شکاوەکانن .. کە بێگومان ناوبانگێکی جیهانی ئەوتۆیان بۆ دەستەبەر کردووە بەدەربێت لەوەی کە پێداویستی

بە پێناسەی زیاتر هەبێت.

ڕۆمانی "هێوریی" یەکێکە لەو دەقانەی کە کاراکتەرێکی قەشەنگ و لەیاد نەچووی هەیە لە نێو فیکشنەکانیدا و یەکەمین ڕۆمانێتی کە بە زوبانی فەرەنسی و پاش نزکەی پێنچ ساڵ لە نووسین ناوبڕ وەرگرتن بەرهەمی هێناوە و ڕۆمانێکی کۆنتروڤیرشەڵێتی (جیدالی) و دەشێت گەلێک خوێندنەوەی هەمەجۆرە وتوێژی جیدی هەڵبگرێت.

ئەم خوێندنەوەیەش هەوڵێکە بۆ تیشک خستنە سەر هەندێ بڕگەی ناو ڕۆمانەکە و سەرنج دان لە وردەکارییە سەیرەکان، بەمەبەستی زانینی ئەوەی چۆن چارەسەری ئەو چەردە سەبژێکتە بایەخدارە دەکات کە ئینتەرتواینێک (تێکئالان)ێک لە ناوەوەدا پێکدەهێنن. ئەگەرچیش ئەو لە ڕاستیدا دەیەوێت لە هێورییەوە بدوێت بەڵام هێوری بەرەو باکگراوندی ڕۆمانەکە پاڵدەنێت و خێرایی دەکاتە پاڵەوانی سەرەکی و دەیهێنێتە رووکار و پێشەوە، هەروەکو لە دەقەکەیشدا بەم شێوەیە تۆخ دەبێتەوە: (کاتێک کەشتەکان بە خێرایی ڕوودەدەن، هیچ کەسێک ناتوانێت لە بارەی هیچ شتێکەوە دڵنیا بێت..) تەنانەت (لە بارەی خۆشییەوە) دڵنیا نابێت وئەمەیش بە شێنەیی دەمانگێڕێتەوە بۆ ئەو هاوکێشەیەی کە بەم شێوەیە دەقەکە بەرهەمی دەهێنێت: "پلەی خێرایی ڕاستەخۆ لەگەڵ زەبروتینی بیرچوونەوەدا هاوڕێژەیە.." خۆ دانە دەست ئەم خێراییەش کە دواتر بە (شەیتانی خێرایی) ناوزەدی دەکات لە تایەکەی تری هاوکێشەکەدا کاراکتەر بە بیرچوونەوە دەبەخشێ و بەمەیش بیرکردنەوە کەسێتی خۆی وندەکات و لاواز و کاڵدەبێتەوە و بە یەکجاریش گڕی ئەو یادەوەرییە دەکوژێنێتەوە کە مێژوو تیایدا ئەرشیف کراوە.

لە سەرەتاوە ڕووناکی ناکەوێتە سەر تاقە ڕووداوێک، بەڵکو بە چەند لایەکدا پەلدەهاوێت و پەلاماری هەندێ شتی تریش دەدات، کە چاوەڕوان نەکراوانە و بێ ئەجێندایەکی پێشینە لە ژیان و دەوروبەری کاراکتەرەکاندا لە پرۆسەی ڕوودانن.

کۆندێرا تانوپۆی ئەم ڕۆمانەی لە چەند بەسەرهات و دوو چیرۆکی پەرەلێل ڕۆیشتوودا بوونیاد ناوە و بە تێڕامانێکی ڕواڵەتییانە لێکدابڕان و مەوداداریی نیشان دەدەن و، کەچی بە کرۆک و ناواخن وابەستەییەکی کۆنکریتانە لە بەینیاندا هەیە و هەر لە خاڵی دەستپێکیشەوە یە خۆشڕەویی ڕێگای ڕسکاندنی ڕووداوێکی تۆکمە و یەکگرتوو دەگرنە بەر و وردە بەسەرهاتەکانیش دەبنە پاڵپشتکەری بەرکەماڵێکی جوان و ئەو چێژ و لەزەتە بە وەرگر دەدەن، کە هەموو دەقێکی داهێنەر و سەرکەوتوو بە پلەی یەکەم وەزیفە و خواست و ئاواتێتی.

کـۆندێرا ئـەو کـاراکـتـەرە بەرجـەسـتـانـەی کـە ڕووداوە سـەرەکـیـیـەکـان دەڕسکێن، بە جووڵانـەوەیەکی فانتازییانە بەو ڕابردووە دێرینـەوە پابەند دەکات کە بووەتە بناغەی دەستکەوتە مـرۆییـەکـانی ژیانـی ئەمـرۆی ڕۆژاوا و دواسـا وەکـو سـیـحـربازێک هەنووکـە دەکـاتە شـارە مێرووڵەیەک و تۆڕی شتەکانی تیادا دەبەستێتەوە و ئەوانیشی تیا قووت دەکاتەوە وەک بڵێی لە خەوێکی هێجگار خۆش بەخەبەریان بهێنێتەوە.

گـشت ئـەو سـەبژێکتـانەی، کـە ئـەم تێکسـتـە دەیانگرێتـە خـۆی بریتین لەو ڕەهەندە دینامیکیـیانەی پانتایی ئێستامان دەڕووشێن، مەنگییەکانی دەشڵەقێن، ستـاتیکەکانی دەبزوێن و بـانگەشـە بۆ پرۆتێسـتـۆ و نارەزایی دەربڕین دەکـەن دەربـارەی ئەو ژینگەیەی کـە تیایداین و داوای هەوڵدانمان لێدەکەن، بۆ ئەوەی وەکو ئیندیڤیدواڵ ئاستی ڕۆحیی و ژیانیی خـۆمـان بەرز بکەینەوە و تەرح و خـوێندنەوە بۆ ئەو (تـابۆ) یانە بکەین، کـە هەتـا ئێـسـتـایش وابەسـتـەی مـرۆڤن و ڕەنگە تا دواڕۆژێکی دووریش هەر وابەسـتـەی بمێننەوە. جگە لەمـانەش دوان لە ڕەهەندە ستـاتیکەکانیش لە میانەی دەربڕینی بزووتنەوە مێژووییـیەکان و سەرکۆنە کردنی ئێستـا و بەراوورد کردنی لەگـەڵ ئەوسا (ڕابردوو) دا، دەگاتە ئەو سەرەنجامـەی کە مرۆڤی خاوەن کەلەپوورێکی مێژوویی سەربەزکەر، بۆچی ئاوها پاسیڤانە بەرامبەر قەتیسمانی شـتـەکان دۆشداماوە؟ بۆچی وای لێهاتووە بێ هەڵوێستانە لە ڕووداوەکانی دونیا ڕادەمێنێ؟ بۆچی هێندە تەوەزەلی بەرۆکی گرتووە؟ ئەگەر تەنها چرکەساتێک لەشتـەکان تێبفکرێت ئەوا بۆی دەردەکەوێت کە هەموو ئەوەی کردوێتی (بەتایبەتی دوای بزووتنەوە و شۆڕشە مەزنـەکان) گۆڕینی شەقڵەکان بووە و هیچی تر.. هـەر شەقڵەکان ئاوا کراونەتەوە، کەچی ڕۆح.. جەخـار! خەراباتە و مرۆڤ هیچ کۆششێکی بۆ ئاوەدان کردنەوەی کردووە.

بۆ گـەلێک هـاووڵاتی ئەوروپایی شـتـێکی ڕمـۆک نییـە، کـە لەپڕێکا بێزاریی و یەکنەوایی و ڕۆتینییـەتی ژیان دەیکەن بە خـاوەنی بڕیارێکی ئـەوتۆ، کە خـۆی دەسـتـبـەجێ فـڕێبـداتە نێـو ئۆتۆمبێلەکەی و بەنیازی گەشتێک کە کاتییانە لەو کەشوبایی کە دووری بخـاتەوە دەکەوێتەڕێ، بڕیارێکـی ئاوایش دەبێـتە دەسـتـپـێکی ڕۆمـانی (هێـوریی) و گێـڕەرەوە کە نووسـەر خـۆیەتی (هەروەکـو لە بۆتـەی دەقـەکەیشـدا ئاماژە بەوە دەدرێت و دەردەکـەوێت) و ڤـێـرای هاوسـەری دەکەوێتەڕێ و بەرەو ئاوایییەکانی دەوروپشتی پاریس داژۆن، بەو هیـوایەی بەهرەمەندبن دەگرێ پڕ بێت لە هێوریی و لەسـەرخـۆیی و ئاسـوودە، هەر بە ڕێگاوە ئاماژە کـردن بە خـەتەرناکیی جادەکان وەکو مەسـەلەیەکی جیدی دێتە گۆڕێ و ڕووبەڕووی ئەو تراژیدیایەمان دەکاتەوە کە ستاتیستیکی ساڵانەی ئەو کەسانەی بە ڕووداوی هاتوچۆ لە فەڕەنسادا دەمرن دەخەنە بەرچاو

و لەوێوە هاودژیی لەگەڵ تایتڵی (ناونیشان) ڕۆمانەکە بەرجەستە دەبێت و شیرازەی دەقەکەمان بۆ دەچنێت و تا کۆتایی بەردەوام دێتە ناو دیمەنەکانەوە– وەکو ئەوەی خەون یاخود خەیاڵ یان دەرچوون لەو واقیعە قێزەوونە و چرکەساتە یەکنەواو بێکۆتاییەکانی دووری خستبنەوەو ئەو نیگەرانییە بەردەوامەش وەکو ڕاستییەک بەرهەم دەهێنێتەوە کە بە هۆی ئەو ئاژۆتنە بێباک و بە کەیف و خۆشیی گەمارۆدراوەوە سەرەنجامگیرن. جێ مەبەست شاتۆیەکە پاش تێپەڕینی زەمەنێکی درێژ بەسەر ئەتیکێتە کۆنەکاندا گۆڕانکارییان بەسەردا هاتووە و بوونەتە ئوتێل، (واتە هەر هەمان شتن و تەنها ناوەکانیان گۆڕاوە!) گێڕەرەوەیش ئەو مێژووەی تێدا زیندوو دەکاتەوە کە ئەو ڕووداو و جموجوولەی چیرۆکی یەکەم دەگرێتە خۆی و و ئێستای لەگەڵدا دەبەستێتەوە، کە گۆڕەپانی چیرۆکی دووەمە و درێژەی ژیانێکە لە دوای کۆمەڵێک وەرچەرخانی گەورەی مێژوویی دەستی پێکردووە و بەردەوامیی هەیە. کۆندێرا لەو قەبارە بچووکەی ڕۆمانەکەدا دەیەوێت ئەوەمان پێرابگەیەنێت کە زۆر گۆڕانکاری بەسەر خووڕەوشت و مۆراڵماندا نەهاتووە و تەنها ڕەهەندە ماتێریاڵییەکانی ژیانمان وەرچەرخانی گەورەی بەسەردا هاتووە، ئەگینا وەکو مرۆڤ هێشتا دوور و تەریب نین لەگەڵ ئەو پێشوەچوونەی کە مادده بۆ خۆی بەرزەفتی کردووە. ئا لێرەوەیە کە زەمەن خۆی بەرجەستە دەکات و ڕەهەندەکانی شایانی شەرعییەت وەرگرتن دەبن.

جێگای ڕووداوەکان تەنها یەک جێگایە و گێڕەرەوەی حیکایەتەکەیش تێڕوانینێکی باڵندانەی هەیە(نەک بەسەر شوێن دا، بەڵکو بەسەر ڕووبەری ئەو زەمەنەی کە بەر لە شۆڕشی فەڕەنسا دەست پێدەکات و هەتا کۆتایی سەدەی بیستەم درێژە دەکێشێت).

تێمەی گشتی دەقەکە خۆشەویستی پێکی دەهێنێت و ڕابردوویەک لە هەنووکەدا سوباتی خۆی جێدەهێڵێت کە بە زەمەنێکی پتر لە دوو سەد ساڵ مەودا وەردەگرێت، بەڵام بە شێوەیەک خۆی دەخولقێنێتەوە، کە لە ناواخندا تێهەڵکێش بن و لە مابەینی موتەعالی و بوودەڵەییدا جێگۆڕکێ بکەن. لێرەشدا هاوکات هەروەکو لە دەقەکانی کۆندێرا چاوەڕوانکراوە، دیار خستنێکی بەشکۆ و ئەنالیزەیەکی سامناکی بوونگەرایی خۆی دەنوێنێ و مرۆڤ بریتییە لە چەردەیەک هەست و خواستی ڕەوا و هەوڵدانێکی سەرشەقانە بۆ بەدیهێنانیان، بەڵام ئایا هەرگیز دێنەدی؟

بە شێوەیەکی گشتی لە زۆر شوێندا ئەم ڕۆمانە پۆشاکی ژۆڕناڵەکانی گەشتکەرێک لەبەر دەکات و لە زۆر شوێنی تریشدا هاوجۆریی لەگەڵ (وتار) دا پەیدا دەکات و لە پاڵ بیرۆکەی

بنچینەیی دەقەکەدا کە هێورییە – خێرایی و لە پاڵ بە ئاگابوون و حەزەریشدا – لاف لێدان و خۆ دەرخستن – پێکەوە گرێ دەدرێن و ئەم ئێلیمەنتانەیش چەشنی چەند کلیلێکی زۆر گرنگ خۆیان بۆ تێگەیشتن لە ژیانی ئێستا و ژیان بە گشتی لە دونیا هاوچەرخەکەماندا پێشکەش دەکەن و باس لە خەڵکانێکەوە دەکەن و کە ئەستەمە لە ناویاندا پاڵەوانی سەرەکی هەڵبژێررێت، چونکە هەموویان لە پەراوێزێکەوە سەریان هەڵداوە لە نێو جوغزی ئەم ژیانەیشدا پاڵەوانی ڕاستەقینەن و ناکرێت (ئیختیزال) بکرێن و بخرێنە پەراوێزی یەکترەوە یاخود بخرێنە پەراوێزی پاڵەوانێکەوە کە ڕۆشناییەکی زۆر یاوەرێتی و لێی بەهرەمەندە.

زۆرجار کۆنسێنترەی "ترکیز" خوێنەر شەباقەی تێدەکەوێت و بەسەرگشت چەمکە گرنگەکانی ژیاندا پەراگەندەو دابەش دەبێت: خۆشەویستی، لەخشتەبردن، سێکس، مۆراڵ، ئایین، توندوتیژی، چاکسازی، تابۆ، چێژ و لەزەت، دۆستایەتی، ڕابردوو و ئێستا، گاڵتە، ڕۆژئاوا و نارۆژئاوا، ئەفریقا، دیموکراسی، هێدۆنیزم، بەرەڵایی، تۆتالیتاری، گەمارۆ، خیانەت، درۆ، بێباوەڕیی.. ڕاستگۆیی.. تێهەڵکێش کردنی دوێنێ و ئەمڕۆ و تەنانەت دەتوانین بڵێین سبەینێش... کە بەڕاستی دوای ئەو هەموو پەرتبوونەیش، خوێنەر دەتوانێت ستایشی خۆی بەرامبەر بەو جیهانبینییە دەربڕێت کە لە قوڵاییەوە سەرچاوەی گرتووە و لەم دووتوێیەدا گوزارشتی لێکراوە.

بێگومان با جارێکی تریش بگەڕێینەوە سەرەتا و بڵێین گێرەرەوە بەمەبەستەوە خوێنەر پەلکێشی نێو بیروباوەڕە بەنەگەتیف تەرجەمەکراوەکەی ئەپیکۆر ئەمڕۆی ئەورووپا دەکات و لە چەمکی ڕۆحیی و خواستە باڵاکان دایدەبڕێت و بەلەزەت و چێژ بینییەوە عەودالّی دەکات، ئاماژەکردنی سەرپێییش بە «مارکیزدی ساد» و ئاهەنگەکانی "ئۆرجی–عەیش و نۆش و هاوجێبوونی بەکۆمەڵ" و گرتنی سەرەداوی هەندێک ئەزموونی لابەلای نێو ڕۆمانەکە شایەدحاڵی ئەوەن کە کۆندێرا گوزارشتێکی ڕاستگۆ و واقیعییانەی دوا دەیەی سەدەی بیستەمی ڕۆژاوا دەکات و ئەو مانایەش بە وشەی خۆشەویستی دەبەخشێت کە لە هەنووکەی ئەورووپادا باوەو دەرەنجامی ئەو بێ بەند و باری و عەیش و نۆش و تەرکیز کردنە سەر سۆدۆمییەیە (لەوات) کە یۆتۆپیای ئەپیکۆرییەکان کەوتۆتە ژێر مەرحەمەتی و بەپەتایەکی وتووێژ هەڵگر و خەتەرناکی وەکو ئەیدزەوە هەڕەشەیەکی جیددیانەی بەنێوەندە مرۆییەکە بەخشیوە کە بێ شک دۆزینەوەی چارەسەری گرانبەهایە و کاتێکی زۆرو ئیرادە و خواستێکی پەیگیر و خۆتەرخانکردنێکی تەواو دڵسۆزانەی پێدەوێت.

جگە لەمانەیش هەموو، کێشە و گرفتە مۆدێرنەکانی تریش دەخاتە ژێر مایکرۆسکۆبی تێڕامان کە هەندێکیان وەکو ڕیکلام بۆ ئامانجی سیاسی تەسکبین بەکار دەبرێن و هەندێکیشیان هەوڵدەدرێت بە چەند هەزار گونیە برنج و دانەوێڵەیەک چارەسەر بکرێن!! کە لە حەقیقەتدا فاکتەرەکانیان زۆر لەوە قووڵترن کە بەو سادەییە-دەشێ بڵێین دەست ئەنقەستە- سەودایان لەگەڵدا بکرێت و بیر لە چارەسەرێکی ڕادیکاڵییانەی عەقڵانیی بەدەر لە بەرژەوەندییە یەکلایەنییەکان نەکرێتەوە. بێگومان ناڕاستەوخۆیش پەنجەنوما بۆ دەرەنجامی ئەو سیاسەتە تاکبەرژەوەندخوازانە دەکات کە ڕۆژاوا هەر لە سەردەمی کۆلۆنیالیزمەوە بەرامبەر بە ناڕۆژاواییەکان پراکتیزەیان دەکات و هەندێ گاوگەردون و خێرەومەندییش مەحاڵە بنبڕی ئەو کێشانە بکات کە زۆربەی کات دەستکردن و یەخەی ئەو جیهانانە دەگرن کە زەمانێکە ئاستیان بۆ پلە سێ داگیراوە و چەقیان پێبەستراوە.

ئینجا کێشەی چیکسلۆڤاکیای پاش ساڵی ١٩٦٨ و داگیر کردنی لەلایەن سۆڤییەتی جارانەوە لەبیر ناچێت و دەیخاتە نێو بۆتەی چیرۆکێکی تری لاوەکی (کە بێگومان پایەی لەنێو دەقەکەدا لە چیرۆکە سەرەکییەکان کەمتر نییە و بەپێچەوانەوە ئاوڕدانەوەیەکی زۆر گرنگە لەو ئیپۆکە شپرزەیە) کاریگەرەوە کە تەرحی کۆژانەکانی یەک خێزان دەکات و ڕەهەندێکی پان و بەرینتری دەداتێ و دەیکاتە نوماینده‌ی کۆمەڵگایەک، کە ئەویش خێزانەکەی چێخۆرپیپسکییە (زانا چیکییەکە) کە لەو سەروبەندەدا چی بەسەر دێت و چۆن دوای بیست ساڵ لە کۆنفرانسی ئێنتۆمۆلۆجیستەکاندا "زانا مەگەزناسەکان" بەشێوەیەکی زرنگانە مێژوویەک لە ڕێگای بەرچاوخستنی ئەو کاراکتەرەوە بەرجەستە دەکات و هەوڵ دەدات ئەو موعاناتە نەمر ڕابگرێت.. چونکە هەر تەنها بەو نەمرییەی موعانات دەتوانێت لە بیرچوونەوەی خۆی ببەزێنێت. چارەسەریش بۆ ئەم گرفتە بێ شک بە پلەی یەک مانەوەیەتی لە زاکیرەی نەوەکان و بەراوورد کردن و تێکۆشانە، بۆ دوورکەوتنەوە لەو دیسپۆتیزمانەی تەنها دواکەوتن و ئەو موعاناتانە بەرهەم دەهێنن، کە مێژووی مرۆڤایەتییان لێوانلێو کردووە.

کاتێکیش کە نۆرە دێتە سەر ئەو، لەبری ئەوەی لێکۆڵینەوە پێنج لاپەڕەییەکەی گیرفانی دەربکات و بیخوێنێتەوە، کە بریتییە لە دەرەنجامی دۆزینەوەی جۆرە مەگەزێک و بەرز ڕاگرتنی بەشدارییەکەی خۆی لە بواری ئەم زانستەدا، وەلێ جۆرە هەستێکی غەوارە دایدەگرێت و وەکو زانایەک خۆی لەبیر دەچێتەوە و وەکو مرۆڤێک ئازار و کلۆڵییەکانی ئەزموونەکەی خۆی دەگێڕێتەوە. کتوپڕ سەرنجەکانی نێو هۆڵەکە سەرجەم بەسەر ئەو چرکەساتە مێژووییەدا هەڵدەنیشن، بەڵام دواتر کە تەوقە و دەستخۆشی لێدەکرێت و دەیەوێ بابەتی قسەکانی

درێژەیان هەبێت، ڕۆژاواییەکان پاشەکشەی لێدەکەن و چەندین جار لەوە ئومێد بڕی دەکەن، کە ڕستەیەکی پێشینەی ناتەواوی خۆی تەواو بکات، بێگومان ئەمەیش لە سۆنگەی ئەوەوەیە، کە ڕۆژاوا خاوەنی ئەو تەعالی و کەبریائەیە، کە تەنانەت بەرامبەر بە توێژێکی ئینتیلیجنسیای نارۆژئاوایی ئامادەیی ئەوەی نییە کە گوێگربێت، بەڵکو هەمیشە ویستوویەتی و دەیەوێت قسەکەری سەرەکی بێت و تەنها گوێ لە خۆی بگیرێت نەک بە پێچەوانەوە.

دواتریش تیشکێکی بەراووردکارانە دەخاتە سەر مۆراڵی هەردوولا، ئەویش کاتێ کە ئەو ئافرەتە سپی پۆشە(ئیماکیوولاتا) کە بە نییەتی خۆکوژی دەچێتە نێو حەوزەکە و دڵدار و هاوجێیەکەشی (وێنەگرەکە) کەوتۆتە سەر ئەژنۆ و هاوار و هەڵڵا دەکات و دەگریەت، زانا چیکییەکە، تەنیا کەسێکە، بە شانازییەوە، خۆی دەهاوێتە ناو ئاوەکەوە و بیر لە ڕزگار کردنی دەکاتەوە. سەرباری ئەو هەوڵە ئاکارییەیش لەگەڵ وێنەگرەکەدا دەستەویەخە دەبێتەوە (بە بێ ئەوەی نیازی ئەوەی هەبێت شەڕ دامەزرێنێ). وا دیارە لە میانەی ئەم دیمەنەوە، کۆندێرا، دەیەوێت ئەوەمان پێ ڕابگەیەنێت، کە ڕۆژاواییەکان (ڕێز لەو بڕیارە دەگرن، کە تاک بۆ دواهێنان بە ژیانی خۆی دەیدات)، بەڵام بەهاکانی ئەوانی تر ڕێزگرتنە لە خودی ژیان، لەبەر بینین و تاقیکردنەوەی ژیانێکی ئاڵۆزو پڕئازار و چەرمەسەری و سەرەڕای ناخۆشییەکانیشیان، ستایشی زیندەگی دەکەن و ناهێڵن هەرەس بهێنێت. ئەمە بەراووردێکی ناوازەیە، بۆ جیاکار کردنی ئەو ئاوتسایدەرانە (بێگانە)ی کە چوونەتە دنیاکەی ئەوان و کەللەشەقانە هەوڵی ئەوە دەدەن، خۆیان لە دنیای پەراوێز دەرباز بکەن و بچنە دنیای ڕاستەقینەی ڕۆڵ بینین و کاریگەر بوون (کە تەقریبەن هەموو ئاماژەکان ئەوە دەسەلمێنن، کە تەقەللایەکی پەرەلێڵە لەگەڵ مەحاڵدا).

دوای ئەمەیش ئایا ئاماژە دان بە دوو چاکسازی گەورەی سەدەکانی ناوەڕاستی وەکو جۆن هەس و مارتین لۆسەر، ڕاستەوخۆ ئیشارەیە بۆ فیداکارییەکانی دنیای کریستیانییەت و ئەو دەستکەوتانەی کە بەدەستی هێناوە، یان شتێکی تەواو جودایە؟ ئایا بێئاگایی لە مێژوو و دراماکانی ئەوە دەگەیەنێت کە قەدر و پێزانین لە دیدی نەوەکانی ئەمڕۆدا مانای نییە و ئەو دەستکەوتانە نابینن یان بە شێوەیەک تەماشایان دەکەن وەکو ئەوەی هەر لە ئەزەلەوە لەبەردەستدا بووبن و پێداویستی بە خۆبەختکردن و قوربانیدان لەئارادا نەبووبێ؟

ئایا ئەمە بێمانایی ڕابردووە بۆ ئەوان و پەیوەست نەبوونە بە ئاینده و بەرپرسیارێتی ویژدانیی و ژیاریی بەرامبەر بە نەوەکانیدا هاتووە؟ ئایا ئەمە دەربڕینی بێ هەویاییەکی موتڵەقە بەرابەر بە نەوەیەکی پاسیفی مێژووی مۆدێرنی ئەوروپا؟ یان نەوەی ئەمڕۆ (نەوەی دوای

مۆدێرنە و گلۆبەلایزەیشن) دەخاتە ژێر پرسیار و لێکۆڵینەوە؟

دواتر لە کۆتایی ڕۆمانەکەدا درک بەوە دەکەین کە چیدی دوو چیرۆکە سەرەکییەکە پەرەلێل نین، چونکە ئەوکاتەی کە (پیاوە جلوبەرگ باستانییەکە)، واتە شێڤالێرەکە، دێتە ناو دیمەنی لاپەڕەیەکی مێژوویی کاڵ و لەگەڵ ڤینسینت دا بە خێرایی پێکدەگەن و فاکتی پێکگەیاندنی چارەنووسی حیکایەتەکان بەرجەستە دەکەن. لێرە کارامانە دابڕانی بەسەرهاتەکان و زەمەنە دوور و درێژە دوو سەدەییەکەیش هەڵدەوەشێتەوە و بە جووڵانەوەیەکی هۆشمەندانە ڕستەی (هەموو شتەکان درێژەیان هەیە) مان دێتە بەرگوێ. ئەوسا دەرک بەوە دەکەین، کە لێکدابڕان پەیڤێکی کاڵە و ڕابردوو و ئێستا و دوارۆژیش پەیوەندییەکی دیالەکتیکی پتەویان پێکەوە هەیە و هەرگیز دابڕاو نین و لێرەیش بەدواوە ئەو شتانە دووپات دەبنەوە، کە بەر لە دوو سەدە ئەنجاممان داون، بەلام بیریان لێناکەینەوە، چونکە دوای (شەیتانی خێرایی) کەوتووین و بیرکردنەوەیش واتە جیددی بوون، کە (ڤێرا) جەختی لەسەر دەکاتەوە و بە ڕزگارکەر و سەنگی مەحەکی لە قەڵەم دەدات، بۆ دۆزینەوەی بەهای نوێ و گۆڕینی ئەو کلتوورە ستاتیکەی کە بە درێژایی سەدەکان وەکو مۆتەکە مرۆڤی لەوە دابڕیوە، کە بە پایە و ئاستێکی ئینسانیی بەرزتر بگات. لە سۆنگەی ئەوەیشدا کە مرۆڤ عاشقی ماتێریاڵ بووە، موجەڕەدە لە هەستە ئادەمییەکان و تەنانەت بۆتە هۆی ئەوەی خۆیشی لەبیر بکات. ڕەنگە هەر ئەمەیش وای کردبێ کە کۆندێرا لە چەند شوێنێکی تێکستەکەدا کاراکتەری ژیانی ڕۆژاوا لە فۆرمێکی ئەوتۆدا بەرجەستە بکات، کە تابیرکردن بێت لەوەی (بیر لەم ساتە بکەرەوە و بەس، سبەینێ نییە، جەماوەر(یاخود کۆمەڵگا) نییە، هەرکەسە و بە ئاراستەیەک دا ملدەنێت، کەس بە کەس نییە) و ڕووناکی بخاتە سەر ئیندیڤیدوالیزمێک کە بوعدی بەرپرسیارێتی لێ ونە و هەموو شتەکانیشی لە بەختەوەریی تاکەوە سەرچاوە دەگرن.

لێرەدا پێویستە بە خێرایی ئاماژە بۆ ڕووداوە لابەلاکانی تریش بکرێت، کە خۆیان لەم بەسەرهاتە پێداگرانەدا دەبیننەوە: "لێکچەری سێکس و ئۆرگازمی ژنە ئەمریکییەکە، پرسی سەماکارەکان و جۆدۆی مۆراڵی کە مەبەستی جێ و پایە وەرگرتنە لە ڕێگای توانا و داهێنانەوە، ماژەرای ئەیدز و کێبەرکێی نێوان بێرک و دوبێرکس، مەرگی منالە ڕەش و ڕووتەکانی سۆماڵ، دکتۆر ئێچ و ئافرەتە پێشێلکراویی مافی مرۆڤ لە ولاتەکەیدا، پۆنتیڤێن و دەنکەکەی و کیژە تایپێستەکە، کیسنگەر و ڕۆژنامەوانەکە، ڕاگیریی و هەڵبژاردنی وشە هاوبەشەکانی میان چەپەکان و جەخت کردن لەسەر تێرمی ڕووتیی، چیرۆکی ئۆرجییەکە، مێشکی بە لیبیدۆ لەوتاوی ڤینسینت و تێشکانی لە کاتی ئەدا کردندا، دواندنی ئەندامەکەی

ڤینسینت، پەیوەندی ئیماکیوولاتا لەگەڵ بێرک دا، هەڵخەڵەتاندنی شێڤالێرەکە و ڕەواندنەوەی گومانی مێردەکەی مەدام دی تی لە مارکیزە عاشقەکەی، باس کردنی چامەکەی ئەپۆلینەیر، ئامـاژە کـردن بە هـەلومـەرجی بەشـەریی لـە نێـو وتوێژەکـانی ڤـینسـینت و پیـاوە قـاتلـەبەرە کەشخەکە، ڕووداوەکەی مابەینی ئیماکیوولاتا و وێنەگرەکە ـ ڕێپێوانی چەپە ئەڵمانەکان،....."، کـە بینای ڕۆمـانەکـە بەهێـزتر دەکـەن و هـەڵوێست و سـێنتـەمێنتـاڵیتی ڕۆژگـاری نوێمـان بۆ بەرجـەسـتـە دەکـەن و لە نێـوانی فـیکشن و خـەیاڵ و واقـیـعـدا دەمـانگوێزنـەوە و گرنگـترین ماژەراکانی ژیانمان بۆ ڕنووس دەکەن، کە ئەویش (خۆشەویستی)یە و هەموو شتەکانی تریش هەر لەوەوە سەرچاوە دەگرن و پێکەوە بەند دەبن. ئەگەر بشمانەوێت بە گوزارەیەکی کاریگەرانە و پڕ دیقەت ئێکسپرێسی کەسێتی ئەم ڕۆمانە بکەین، ئەوا دەکرێ بڵێین ڕۆمانێکی لاقرتێئامێز و ساتیریکەڵە و ئەو پرسیارەمان ئاڕاستە دەکات کە ئاخۆ ئەو هەماهەنگی و ڕیتمە لەسەرخۆ و هێوور و مەسئوولانەیەی جارانمان کوانێ و بۆچی گۆڕا و لەپڕا خێرایی و پەلە کردن جێیان گرتەوە؟ کە ئەمە گومان هەڵنەگرە بەرەو هیچ ئامانجێکی لەوە باشترمان نابات و لەو چێژ و لەزەتە ڕاستەقینەیە بێبەریمان دەکات کە پێویستە لە ژیانەوە هەڵیگوێزین.

دواجار دەمێنێتەوە ئەوەبڵێم کە فۆرم و وشەکانی ئەم ڕۆمانە لە خودی ژیان زیندووترن و بەرپرسیارن لەوەی کە تەرحی دەکەن و کاریگەرییەکی ئەفسووناویی گەورەیان لە دووتوێی خۆیاندا حەشار داوە و بە بوارێکی جیاکار و دانسقەی ئافراندن ئاشنامان دەکەن، کە حەوجەی بە خوێندنەوەی جودا و کەشف و دۆزینەوەی تازە هەیە و ڕەنگیشە وەرگێڕانی ئەم ڕۆمانە هەوڵێک بێت بۆ خوڵقاندنەوەی تێکستی نووسەرێکی جیددی لە ڕەحمی زوبانەکەماندا کە ئەویش بێ شک کارێکی بارگاوییە بە کێشە بەندییەکی ناهەموار و پێویستی بە ئاگاییەکی زۆر هەیە بۆ هێشتنەوەی شێوازی ڕەسەن و هەستە شیعر ئامێزەکەی و هەروەها بە زیندوویی پاراستنی ڕۆحییەتەکەی هەتا دواجار لە ئەدەبەکەی ئێمەیشدا ببێتە بەشێکی جیانەبووەوە و کاریگەر لە گەیاندنی کەلەپووری مۆدێرنەی میللەتانی تر و متووربەکردنیان لەگەڵ کەلەپووری کەم بەرهەمی لەم جۆرەی ئەمڕۆمان.

لەندەن ٢٥/١٠/٢٠٠٧